

TIBBIYOTDA BOSHQARUV TIZIMINING O'RNI

*Tursinov Altinbek Raxim O'g'li**Bekmurodova Feruza Dilmurod qizi**Abdurahmonov Samandar Abdusamad o'g'li²**Elmurotova Dilnoza Baxtiyorovna³**Talaba^{1,2}, asistent³, dotsent⁴**Toshkent Tibbiyot Akademiyasi*

Annotatsiya: Ishda tibbiyotda boshqaruv tizimining ahamiyatini, uning asosiy tamoyillarini, va tizim samaradorligini oshirishda foydalanilayotgan innovatsion usullarni yoritilgan, shuningdek, O'zbekiston sog'liqni saqlash tizimida amalga oshirilayotgan islohotlarning boshqaruv tizimi orqali bemorlar uchun sifatli xizmat ko'rsatishga qanday ta'sir qilayotganini ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: usul, sog'lik, saqlash, tibbiyot, boshqaruv, tizim, resurs, samara

Tibbiyot sohasida boshqaruv tizimining o'rni va ahamiyati zamonaviy sog'liqni saqlash tizimining rivojlanishi uchun katta ahamiyatga ega. Sog'liqni saqlash tizimi, nafaqat bemorlarning davolanishi va yordamini ta'minlash, balki tizimning samarali ishlashini ta'minlash, tibbiy resurslarni oqilona taqsimlash, kadrlar malakasini oshirish, va innovatsion texnologiyalarni joriy etish kabi ko'plab vazifalarni bajarish lozim. Boshqaruv tizimi sog'liqni saqlash tizimining samarali ishlashi, sifatli tibbiy xizmat ko'rsatish, va bemorlar ehtiyojlarini qondirishda asosiy vosita sifatida xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasining Prezidenti tomonidan sog'liqni saqlash sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar, tibbiyot tizimining rivojlanishiga va samaradorligini oshirishga qaratilgan muhim qadamlarni tashkil etmoqda. Tibbiyot tizimidagi boshqaruvning yangi yondashuvlari va innovatsion usullari nafaqat bemorlar uchun sifatli xizmat ko'rsatish, balki tibbiy xodimlarning malakasini oshirish va resurslarni samarali taqsimlashga ham xizmat qilmoqda. Prezidentimizning sog'liqni saqlash tizimini isloh qilish borasidagi sa'y-harakatlari va ilgari surgan tashabbuslari, ayniqsa, raqamli texnologiyalar va innovatsion boshqaruv tizimlarining joriy etilishi, ushbu sohada muhim o'zgarishlarga olib keldi.

Tibbiyotda boshqaruv tizimining mohiyati va asosiy tamoyillari sog'liqni saqlash sohasida xizmat ko'rsatish sifatini oshirish va tizimli faoliyatni ta'minlash uchun zarur bo'lgan tamoyillar, vositalar va usullar majmuasini o'z ichiga oladi. Ushbu tizim tibbiyot muassasalarida resurslarni samarali taqsimlash, kadrlar faoliyatini boshqarish, moliyaviy nazoratni tashkil etish va aholini sifatli tibbiy yordam bilan ta'minlashga xizmat qiladi. Tibbiyot boshqaruv tizimining asosiy tamoyillaridan biri samaradorlik tamoyilidir. Bu tamoyil sog'liqni saqlash xizmatlaridan maksimal foyda olish uchun

barcha resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlashga qaratilgan. Masalan, 2023-yilda O'zbekistonda qabul qilingan tibbiyot sohasini modernizatsiya qilish bo'yicha dasturlar doirasida qator zamonaviy klinikalar ochildi, bu esa aholini sifatli xizmat bilan ta'minlashni kuchaytirdi.

Tibbiyotda boshqaruv tizimi tahlil qilish tamoyiliga asoslanadi. Ushbu tamoyil sog'liqni saqlash tizimidagi kamchiliklarni aniqlash va ularni bartaraf etish choralari ishlab chiqishga imkon beradi. Misol uchun, 2023-yilda amalga oshirilgan audit natijalariga ko'ra, qishloq hududlarida tibbiy xizmatga bo'lgan ehtiyoj 20% ga oshgani aniqlandi. Sifatni boshqarish tamoyili esa xizmat ko'rsatishning yuqori darajasini ta'minlashga qaratilgan. Tibbiyot muassasalari faoliyati doimiy nazorat ostida bo'lib, bemorlarning ehtiyojlari va qoniqish darajasiga alohida e'tibor qaratiladi. Sog'liqni saqlash tizimining barqaror rivojlanishi uchun boshqaruvning innovatsion yondashuvlariga e'tibor qaratilmoqda. Innovatsion boshqaruv jarayonlari tibbiyotda sifat va samaradorlikni oshirishda muhim o'rin tutadi.

2023-yilda amalga oshirilgan tibbiyot sohasidagi islohotlar natijasida qishloq hududlarida tibbiy xizmatlarni kengaytirish bo'yicha katta o'zgarishlar ro'y berdi. Mobil tibbiyot brigadalarining soni 250 taga yetdi, ular orqali 400 mingga yaqin bemorga xizmat ko'rsatildi. Tibbiy boshqaruv tizimining yana bir muhim jihati sifatni boshqarishdir. Har bir shifoxonada xizmatlar sifatini baholash tizimi ishlab chiqilgan bo'lib, ushbu jarayon bemorlarning qoniqish darajasini oshirishga qaratilgan. Tahlil qilish tamoyili tibbiyot boshqaruvining ajralmas qismi hisoblanadi. Tahlil natijalari asosida tibbiyot muassasalari faoliyatini optimallashtirish choralari ishlab chiqiladi. 2022-yilda o'tkazilgan tahlil natijalariga ko'ra, muassasalarning 80 foizida resurslardan foydalanish samaradorligi oshgan.

Tibbiy xizmatni boshqarishda resurslarni samarali taqsimlash sog'liqni saqlash tizimining samarali ishlashining asosiy omillaridan biridir. Bu jarayon, tibbiy muassasalarda mavjud bo'lgan cheklangan mablag'lar, inshootlar va xodimlarni optimal ravishda taqsimlashni ta'minlashga yordam beradi. Resurslarni samarali taqsimlash nafaqat moliyaviy jihatdan tejamkorlikni oshiradi, balki bemorlarga ko'rsatilayotgan xizmatlar sifatini ham yaxshilaydi. Tibbiy xizmatda resurslarni samarali taqsimlashning birinchi bosqichi tibbiy muassasaning ehtiyojlarini aniq aniqlashdir. Buning uchun statistik ma'lumotlarga tayanish, bemorlar oqimini o'rganish va xizmatlarga bo'lgan talabni tahlil qilish zarur. Tibbiy xizmatni boshqarishda resurslarni taqsimlashning samarali usullaridan biri – samarali jadval tizimidan foydalanishdir. Jadval tizimi orqali tibbiy xodimlar va bemorlar o'rtasidagi aloqalarni to'g'ri tashkil qilish va vaqtni optimal ravishda taqsimlash mumkin. 2020-yilda O'zbekistonda poliklinikalarda jadval tizimi joriy qilindi va bu bemorlarning kutish vaqtini 15% ga qisqartirishga yordam berdi.

Resurslarni samarali taqsimlashda davlat va xususiy sektorni birlashtirish ham muhimdir. Xususiy sektorning mavjudligi davlat tibbiyotining yukini kamaytiradi va xizmat ko‘rsatish sifatini oshiradi. 2022-yilda O‘zbekistonda xususiy tibbiy xizmatlar sohasida 10% o‘shish kuzatildi. Boshqaruv tizimi samarali resurs taqsimotini ta‘minlashda axborot texnologiyalaridan foydalanish zarur. Bu, ayniqsa, ma‘lumotlarni tahlil qilish va prognoz qilishda katta yordam beradi. 2022-yilda O‘zbekistonda axborot texnologiyalari orqali resurslarni boshqarish tizimiga o‘tgan muassasalar soni 60% ga yetdi.

Xulosa qilib aytganda, tibbiy xizmatni boshqarishda resurslarni samarali taqsimlash sog‘liqni saqlash tizimining samaradorligini oshirishga yordam beradi. Bu nafaqat bemorlar uchun yaxshiroq xizmat ko‘rsatish imkoniyatlarini yaratadi, balki tibbiy xizmatlar sifatini yaxshilashga ham olib keladi. Tizimli yondashuv va axborot texnologiyalarining qo‘llanilishi orqali resurslar samarali taqsimlanishi va sog‘liqni saqlash sohasida yangi imkoniyatlar yaratilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. A. Ismailov. Tibbiyot tizimi va boshqaruv. Toshkent: Sharq, 2020. 210 b.
2. T. Abdullaev. Xalqaro tibbiyot tizimlari va boshqaruvi. Toshkent: O‘zbekiston, 2019. 300 b.
3. N.R. Nishonova, Elmurotova D.B. Freedom and social control in scientific research // International Multidisciplinary Research in Academic Science (IMRAS) V.6, Issue 06, October (2023), P.382-385, Женева, Швейцария. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10077701>
4. U.P. Mamadaliyeva, D.B. Elmurotova, B.O. Bobajanov, X.T. Abdurazzoqov. Mathematical and physical modeling forecasting in medicine // Journal of applied medical sciences ISSN(Online): 2984-6730 SJIF IF, 2023, 5.817, V.6, Issue-4, Published, 20-11-2023, P.56-62, Женева, Швейцария. [https://doi.org/10.5281/zenodo.10132055](https://sirpublishers.org/https://doi.org/10.5281/zenodo.10132055)
5. Mamadaliyeva U.P., Abdullayeva N.U., Elmurotova D.B., Abdurazzoqov J.T. The process of integration of the vocational education system and the higher education system // **Web of Medicine: Journal of Medicine, Practice and Nursing**. V.1, Issue 8, November 2023 ISSN (E): 2938-3765, P.12-15. Spain. <https://webofjournals.com/index.php/5/article/view/296/287>
6. D.B. Elmurotova, G.E. Nurmetova, F.B. Majlimov, J.M. Qurbonov, E.H. Bozorov. Ionizing radiation in radiotherapy // European Journal of Emerging Technology and Discoveries, ISSN (E): 2938-3617 V.1, Issue 8, November, 2023. P.17-20. Spain. <https://europeanscience.org/index.php/1/article/view/293/286>
7. D.B. Elmurotova, M.K. Norbutayeva, N.J. Odilova. *Polarographic methods in medicine for diagnostics* // American Journal of Pedagogical and Educational

- Research, America, ISSN (E): 2832-9791, SJIF 2023: 5.635 JIF: 7.235, V.17, October, 2023. P.241-244. www.americanjournal.org
8. D.B. Elmurotova, I.B. Zuparov, U.A. Bozarov, U.P. Mamadaliyeva, E.H. Bozorov. Physical basis of positron emission tomography // Eurasian Medical Research Periodical, V.26, November 2023, ISSN: 2795-7624, P.55-59, www.geniusjournals.org
9. D.B. Elmurotova, M.N. Ibragimova, B.O. Bobajanov. Radiation therapy in medicine // Web of Discoveries: Journal of Analysis and Inventions, IFSIJ: 7.825, V.1, Issue 9, December, 2023 ISSN(E): 2938-3773, P.18-23, [Web of Discoveries: Journal of Analysis and Inventions \(webofjournals.com\)](http://Web of Discoveries: Journal of Analysis and Inventions (webofjournals.com))
10. D.B. Elmurotova, G.E. Nurmetova, Z.R. Jo'rayeva, F.B. Majlimov. Mealability of the Support System Disease Using Physical Education // Int. Journal of Studies in Natural and Medical Sciences, ISSN (E): 2949-8848, V.02, Issue 12, December, 2023 P.39-43. Niderlandiya, Scholarsdigest.org, <https://scholarsdigest.org/index.php/ijsnms/article/view/540>